

297

Zmiany opinii dotyczących tradycji II wojny światowej
/od roku 1965 do dziś/

Niektóre zmiany w opiniach na powyższy temat możemy zasygnalizować na podstawie wybranych pytań z 3 kolejnych badań, zrealizowanych przez Ośrodek dla Głównego Zarządu Politycznego W.P. w latach: 1965, 1969 i 1973. Były to reprezentatywne badania ogólnopolskie na porównywalnych próbach statystycznych^{x/}.

O tym, jak wysoko ceniona społecznie wartość stanowi tradycja walk Polaków z okupantem w II wojnie światowej - świadczyć może powszechna potrzeba przekazywania historii tych walk młodemu pokoleniu.

Wydaje się też, że jest to wartość względnie trwałe. Opinie w tej sprawie niemal nie zmieniły się na przestrzeni ostatnich 8 lat.

I tak:

- "o walkach Polaków w II wojnie światowej powinno się mówić młodzieży więcej niż o innych okresach historycznych" - twierdziło w r. 1965 - 60% osób; w r. 1969 - 62%; a obecnie - 63%. /a więc za każdym razem wyraża większość, może nawet o tendencji słabo rosnącej/.
- aby ten okres historyczny akcentować słabiej lub nie mówić o nim wcale młodzieży, życzyły sobie tylko nieliczne odsetki osób /odpowiednio: 5% 3% 3%.
- pozostałe osoby - to zwolennicy traktowania tego okresu historii na równi z innymi.

Podobnie utrwalona /z pewną tendencją do dalszego rozpowszechniania się/ jest społeczna aprobata dla postawy bezwzględnej, nieustającej walki z okupantem w okresie II wojny światowej. To hasło społecznej lewicy uzyskało w r. 65 - 61% głosów, w r. 69 - 66% i obecnie 67% głosów. Zmniejszyło się za to nieznacznie grono zwolenników przetrwania bez walki /z 7% do 4% i osób nie mających zdania /z 9% do 6%.

^{x/} Kwotowe próby statystyczne obejmowały mieszkańców miast i wsi od 16 rok życia w liczbie: w r. 1965 = 1902 osoby; w r. 1969 = 2172; w r. 1973 = 1950 osób.

Ważko stania u bronią u nogi i oczekiwania na dogodny moment utrzymuje się na poziomie 22,23% głosów.

Wyraźnym zmianom na przestrzeni ostatnich lat uległy poglądy badanych na to, które państwa /narody/ przede wszystkim przyczyniły się do zwycięstwa nad Niemcami hitlerowskimi. Dystans czasu i oddziaływanie propagandowe sprawiły, że jeszcze większą rolę przypisuje się obecnie Związkowi Radzieckiemu, a także wkład Polski nabiera w świadomości ludzkiej rosnącego znaczenia.

Oto ilustracja:

Dane w %

Kto przede wszystkim przyczynił się do zwycięstwa nad Niemcami?	Odpowiedzi w latach:					
	1965		1969		1973	
	%	Ranga państwa	%	Ranga państwa	%	Ranga państwa
- Związek Radziecki	69	1	68	1	85	1
- Stany Zjednoczone	36	2	26	3	32	3
- Polska	21	3	29	2	38	2
- W. Brytania	7	4	5	4	6	4
- Francja	0,5	5	0,5	5	1	5
- wszystkie państwa walczące jednakowo	22	-	26	-	13	-

Uwaga - można było wskazać dwa państwa, dlatego odsetki nie sumują się do 100%

- w tabeli opuszczone nieznaczący procent braku opinii

Obecnie Polska znajduje się na II miejscu; przed St. Zjednoczonymi, które mają o 6% głosów mniej, podczas gdy w r 1965 miały o 15% głosów więcej niż Polska. Wkład Wielkiej Brytanii w zwycięstwo nad Niemcami - w porównaniu z Polską zyskuje obecnie sześciokrotnie mniejsze uznanie. Przede wszystkim jednak - w miarę czasu - polaryzują się /na rzecz Polski i ZSRR/ opinie osób, które uprzednio twierdziły, że wszystkie państwa walczące przyczyniły się do pokonania Niemiec w jednakowym stopniu.

Stwierdzone zmiany opinii mogą wskazywać^{wać} na: a/ zwiększony stopień identyfikacji z blokiem socjalistycznym w spojrzeniu na historię minionej

wojny; b/ silniejszą potrzebę dostrzegania własnego kraju w roli zwycięzkiej /w miarę gdy problem wojny przechodzi do tradycji historycznej/.

Rezultaty powtarzanych pytań o: 6 najbardziej cenione polskie działania wojenne na frontach II wojny światowej, - i o najbardziej cenione ugrupowania podziemne wskazują na skłonność badanych do coraz to bardziej "całościowego" pojmowania naszego wkładu w walkę z okupantem bez przeciwstawiania sobie różnych ugrupowań i różnych kierunków politycznych.

Dane w %

DZIAŁANIA WOJENNE NAJBARDZIEJ CENIONE:	W roku 1965		W roku 1972		Zmiana w rodzaju głosów
	R ^{x/}	%	R	%	
- ruch oporu /walka podziemna/	1	45	3	23	spadek o 22%
- walki na szlaku Lenin-Berlin	2	38	2	24	spadek o 14%
- wrzesień 1939	3	32	4	21	spadek o 11%
- walki sił zbrojnych na Zachodzie	5	20	5	5	spadek o 15%
- ugrupowanie jednolite	4	26	1	49	wzrost o 23%

Widoczna jest po 8 latach - wyraźnie mniejsza liczba wyborów poszczególnych frontów walki i bardzo znaczny wzrost odsetka osób mówiących "nie uwzględnić jednolitego". Odpowiedź ta miała w r 1965 - czwartą lokatę wśród innych; teraz zyskała pierwszą rangę i ok. połowy głosów.

"Szlak Lenin-Berlin" - mimo straty pełnej liczby głosów - uzyskał w r 1972 wyższą rangę kolejną niż krajowy ruch oporu. Zaś walki sił zbrojnych na Zachodzie uzyskały czterokrotnie mniej wyborów, niż w r 1965.

x/ Ranga odpowiedzi w/g kolejnej liczby głosów.

- Można było podkreślić 2 odpowiedzi, dlatego odsetki nie sumują się do 100%.
- Pomijamy nieznaczne odsetki braku zdania i odpowiedzi "nie cenię żadnych działań wojennych".

NAJBARDZIEJ CENIONE UGRUPOWANIA WOJSKOWE /na przykładzie walki ich oddziałów/	W roku 1965	W roku 1969	W roku 1973	Zmiana w procentach głosów w latach 1965-1973
1/ Gwardia i Armia Ludowa	36	30	19	spadek o 17%
2/ Armia Krajowa	32	30	17	spadek o 15%
3/ Bataliony Chłopskie	19	19	14	spadek o 5%
- wszystkie jednakowo	33	41	49	wzrost o 16%

Uwaga - Suma głosów przekracza 100%, gdyż można było udzielić 2 odpowiedzi
- Opuszczamy brak zdania i odpowiedź "nie cenię żadnych" /1% głosów/

Zestawienie ukazuje znowu wyraźny wzrost liczby odpowiedzi: "wszystkie ugrupowania cenię jednakowo" - kosztem wyborów poszczególnych ugrupowań.

Jak zmieniało się uznanie dla różnych bitew II wojny światowej, które badani wskazywali jako najbardziej przez siebie cenione ?

Tutaj konkretne preferencje nie zostały zdominowane przez stwierdzenie, że wszystkie bitwy ceni się jednakowo. Dokonane wybory wydają się związane przede wszystkim z poinformowaniem i aktualnym stopniem popularyzacji różnych akcji zbrojnych.

Odpowiednie zestawienie - na następnej stronie.

Najbardziej cenione bitwy z/	W roku 1965		W roku 1973	
	Ranga	%	Ranga	%
- Monte Cassino	1	42	2	33
- Westerplatte	2	36	1	39
- Powstanie Warszawskie	3	32	4	25
- pod Iłymino	4	29	3	30
- pod Berlinem	5	21	5	22
- obrona Varsowy w 1939 r.	6	19	6	17
- bitwa o Anglię	7	10	8	7
- bitwa o Wał Pomorski	8	10	7	16
- w lasach Janowskich	9	9	9	8
- wszystkie jednakowo	-	16	-	21

Uwaga - różnice między rokiem 1965 i 1969 były nie zbyt wielkie, przeto je pomijamy.

Niejedną popularnością teraz - niż przed 8 laty cieszą się przede wszystkim: bitwa pod Monte Cassino /o 9%/ oraz - Powstanie Warszawskie o 7%.

Wskutek spadku liczby głosujących na Monte Cassino, na I miejsce wysunęła się obrona Westerplatte. Ponadto nieco więcej osób /o 6%/ wskazuje obecnie na bitwę o Wał Pomorski, niż miało to miejsce w r 1965.

Na liście mężów stanu, działaczy, wybitnych wojskowych, których nazwiska zgłaszali badani spontanicznie - jako ludzi najbardziej zasłużonych dla Kraju w okresie II wojny światowej - na pierwszych miejscach znalazły się następujące osoby:

z/ Zamieszczony tylko te bitwy, które osiągnęły ponad 5% głosów.

Najwybitniejsi Polacy
zasłużeni w okresie II wojny światowej x/

Kolej- ność osób w r. 1965	N a z w i s k a	% głosów w r. 1965	% głosów w r. 1973	Obecna kolej- ność osób
1.	Gen. Świerczewski	36	39	1
2.	Gen. Sikorski	29	32	2
3.	Gomulka	10	1	-
4.	Biegun	9	8	5
5.	Żymierski	7	11	3
6.	Zawadzki	7	4	9
7.	Wasiłowska	5	5	7
8.	Gen. Berling	5	11	●
9.	Spychalski	5	1	-
10.	Starzyński	3	5	8
11.	Sucharski	0,1	6	6

Konstatując wyżej zamieszczoną listę wybitnych Polaków można stwier-
dzić, że na przestrzeni 8 lat wielokrotnie zwiększyła się przede wszystkim
popularność Sucharskiego, a także /ponad dwukrotnie/ - Berlinga. Wydaje
się, że można skojarzyć te fakty z popularyzatorskim oddziaływaniem TV
/kilka programów mówiących o Berlingu; film Westerplatte/. Nieco bardziej
znani stali się także: Starzyński, Żymierski, Sikorski i Świerczewski. ●
Natomiast wręcz przestał istnieć jako zasłużony bohater - Gomulka, zajmu-
jący w r 1965 trzecie miejsce na liście. Pięciokrotnie też stracił na po-
pularności Spychalski. Zmiany te świadczą dobitnie o wpływie teraźniejszości
ci na sądy dotyczące przeszłości.

x/ Nazwiska, które bądź w r. 1965, bądź obecnie uzyskały odsetek głosów
sięgający co najmniej 5%.

- Odpowiedzi "trudno mi powiedzieć" - a więc niemożność wymienienia jakiegokolwiek nazwiska zasłużonego bohatera II wojny światowej - wystąpiła
u 37% badanych w r 1965 i niewiele rzadziej, bo u 32% osób w r 1973.

Przytoczone zestawienia warto jeszcze uzupełnić kilkoma przykładami interesujących nazwisk.

A mianowicie:

Krawicki i Nowotko mają niemal równy procent głosów, utrzymujących się bez zmiany w czasie, na poziomie ok. 3%.

Podobnie Anders - i Hanna Samicka są aktualnie również popularni /po ok. 2,5% głosów/ i ten stan rzeczy niewiele odbiega od stanu z r. 1965.

Aktualnie cztery pierwsze miejsca na liście zasłużonych Polaków II wojny światowej zajmują postaci wojskowe. Działacze i męlowie stanu lokują się na dalszych miejscach.

Opracował: H. Talska